

Harmonica & Organ

Sigmund Groven & Iver Kleive

The world's smallest and the world's largest musical instrument together in stunning baroque pieces and Norwegian folk music

harmOrgan

Sigmund & Iver

Recorded in **DXD** 24/352.8kHz 5.1 DTS HD MA 24/192kHz 2.0 LPCM 24/192kHz +mShuttle

Exclusive **Pure Audio Blu-ray**
- hybrid SACD included

2L⁷⁷

EAN13: 7041888515821

2L-077-SABD made in Norway 20©10 Lindberg Lyd AS

harmOrgan

- 1 **Gloria** (Sigmund Groven) 3:14
- 2 **Aria** (Sigmund Groven) 3:22

Flute Sonata in E-Flat Major, BWV 1031 (Johann Sebastian Bach)
- 3 **Allegro moderato** 3:52
- 4 **Siciliano** 2:16
- 5 **Allegro** 4:01
- 6 **I himmelen** (arr. Sigmund Groven) 3:43

Melodier fra Koralboka (arr. Iver Kleive)
- 7 **Vektervers** 1:46
- 8 **Mitt hjerte alltid vanker** 3:50
- 9 **Kom regn fra det høye** 1:16
- 10 **Kristne, la oss søke sammen** 2:05
- 11 **Se, vi går opp til Jerusalem** 3:13
- 12 **Påskemorgen** (Ludvig M. Lindeman, arr. Iver Kleive) 4:03
- 13 **Lengt** (Sigmund Groven) 3:56
- 14 **Myllargutens bruremarsj** (arr. Sigmund Groven) 3:17
- 15 **Toccata "Store Gud, vi lover deg"** (Iver Kleive) 5:50

Suite provençale (Iver Kleive)
- 16 **En bagatell i det store og hele, ikke noe å bry seg om** 4:15
- 17 **Farvel kjære venn – som et pust i siv** 3:47
- 18 **Den grønne trøya** 2:46
- 19 **Côte d'Azur** 3:55

Recorder Sonata in F major, HWV 369 (Georg Friedrich Händel)
- 20 **Siciliana & Giga** 3:44
- 21 **Undring** (Sigmund Groven) 3:22
- 22 **In Memoriam** (Sigmund Groven) 3:35
- 23 **Vårsøg** (Henning Sommerro) 3:17

Sigmund Groven & Iver Kleive

Harmonica and organ — an unusual duo

Those who have never heard the world's smallest and the world's largest musical instrument playing together might find it hard to imagine what this combination will sound like. This instrumental duo is indeed unique — as far as I know none of my fellow harmonica-players in other parts of the world had ever thought of this before we did!

Iver Kleive and I have collaborated for more than 30 years and have built up a repertoire consisting mainly of baroque pieces and Norwegian music, most of which we have composed and arranged ourselves.

Even though Iver and I have chosen very different instruments and are also quite different personalities in many ways we have a fundamental musical rapport and understanding and also have many other things in common.

Both of us come from musical families, and early musical impulses and experiences in our boyhood came to decide our future careers. We were both born and raised in Telemark, a region of Norway rich in folk-music, and although we grew up with classical music (Iver's father was a professional organist and conductor, my father was an amateur violinist and Hardanger fiddle-player and my uncle, Eivind Groven, a famous composer) we have always had an open mind and taken keen interest in various contemporary and popular musical styles and idioms.

Both of us left Norway to study, and our mentors were the best possible role models: In Munich Iver came under the guidance of organist Franz Lehrndorfer and legendary choir-master, conductor, and organist Karl Richter, whereas I had the great fortune to study in England with my boyhood idol, the equally legendary Tommy Reilly, one of the great pioneers of serious harmonica-playing.

I first met a very young Iver Kleive in a recording studio in Oslo back in the late sixties. When Iver returned to Norway after graduating with honours from the Music Academy in Munich about 10 years later I was looking for a musical associate as my former accompanist had sadly just passed away. Iver and I did our first concert together in 1979, and this was the starting-point of a happy collaboration which has taken us not only the length and breadth of Norway, but also to exotic places ranging from the prairies of the US Mid-west to the deserts of Saudi-Arabia, not forgetting cruise ships in the Caribbean and elsewhere.

We have worked together on several recordings over the years, and 10 years ago we made a Christmas CD, "Innunder Jul" together with singer Anne Vada, but "harmOrgan" is our first duo CD of music for harmonica and organ. We hope you will enjoy listening as much as we have enjoyed recording it!

Sigmund Groven

Iver Kleive was born in Skien, Norway in 1949. He completed a degree in church music at the Oslo conservatoire in 1972 and from 1973-76 he studied at the Staatliche Hochschule für Musik in Munich, where he took the “Solistenprüfung” as a solo performer on the organ. His choral background comes from the Münchener Bachchor, with conductor Karl Richter, where he sang tenor for three years. Iver Kleive gave his debut performance

as organist in Oslo in 1978, and was pianist with the Norwegian Radio Orchestra for ten years. Additionally he played solo synthesizer with the Oslo Philharmonic Orchestra under conductor Mariss Jansons.

Kleive describes himself as an improvising musician who likes to alternate between classical, pop, folk and jazz. Since 1972 he has to date contributed on some two hundred recordings as a session musician, composer and arranger. The organ and church music remain, however, his main instrument and musical fundament.

“In the right hands the harmonica can be an instrument of great beauty and sophistication. Sigmund Groven, like Tommy Reilly and Larry Adler before him, makes full use of the wide range and tonal expressions that the harmonica is capable of. His musicianship is superb, and he now unquestionably reigns supreme as one of the finest exponents of the harmonica in the world.” – Sir George Martin

For more than three decades **Sigmund Groven** has had an international career as soloist, composer and recording artist. He was born in Norway into a musical family; his uncle was a famous composer. With his mentor Tommy Reilly he appeared in concert and on radio and TV in Europe and North America, and in 1976 they recorded a duo album in London.

The latest additions to his discography of more than 20 albums are three CDs with the Norwegian Radio Orchestra: “PhilHarmonica”, an anthology of original works, a project with Beatles producer Sir George Martin, and a much-acclaimed “Grieg Album”.

Sigmund Groven’s career in Europe has included performances with the Academy of St.Martin-in-the-Fields, Rotterdam Philharmonic, the radio symphony orchestras of Berlin, Munich, Brussels, Stockholm, Oslo, Hilversum, and BBC London, concerts for EXPO Sevilla, UNESCO Paris, the Edvard Grieg Sesquicentennial Celebrations, Dartington Summer Music, and the Bergen International Festival. In 2002 he became the first harmonica player to appear as soloist with the the Mozarteum Orchestra in Salzburg, and his concert at the 25th Budapest Spring Festival 2005 was described by a critic as “the most moving performance in the history of the festival”. On several occasions he has given Royal Command performances for the Kings and Queens of Norway and Sweden. In 1990 Sigmund Groven made his Carnegie Hall debut, which was followed by concerts at the Smithsonian Institution in Washington DC as well as major concert halls, orchestras and festivals across Canada and the US: Toronto, Guelph, Québec, Los Angeles, San Francisco, Seattle, Anchorage, Minneapolis, New Orleans, Houston, and Dallas, where he was made honorary citizen of Texas. His career in Asia has included concerts and TV appearances in Japan in 1995 and ’99, Hong Kong 1998 and 2004, Seoul, Korea 2001 and Taiwan 2006.

Composers who have dedicated works to Sigmund Groven include Johan Kvandal, James Moody, Terje Rypdal, Øistein Sommerfeldt, Siegfried Steinkogler, John Surman, and Fried Walter. Ready for premiere are a new “Concertino” by Henning Sommerro and a “Prelude” by Egil Kapstad.

Sigmund Groven is also an award-winning composer in his own right, with a total output of more than 350 works, including music for film, radio, and TV, and a number of songs and instrumental works. In 1997 he was elected President of TONO, the Norwegian Performing Rights Society, in 2002 he was appointed Honorary member by the Norwegian Association of Composers and Authors, in 2004 he was presented with an award by the City of Oslo, and in 2009 the Klaus Egge Award. Sigmund Groven plays the Polle Concert Harmonica.

Munnspel og orgel — ein uvanleg kombinasjon

Dei som aldri har hørt det, vil kanskje undre seg på korleis dette vil klinge – det minste og det største instrumentet som finst – David mot Goliat! Kombinasjonen av våre to instrument er eineståande – eg kjenner ikkje til at nokon av mine munnspelkollegaer rundt i verda hadde tenkt denne tanken før oss.

Iver Kleive og eg har samarbeidd i over 30 år og har etterkvart bygd opp eit repertoar med hovudvekt på barokkmusikk og norsk musikk, derav ein god del som vi sjølve har komponert og arrangert.

Sjølv om Iver og eg har valt to svært ulike instrument og nok er forskjellige som personar på mange måtar, er vi på bølgelengde, og har ei felles musikalsk grunninnstilling. Vi kjem begge frå musikalske familiar og fekk tidleg sterke impulsar og opplevingar som kom til å bestemme vår kurs vidare. Vi er telemarkingar med røter både i folkemusikk og klassisk musikktradisjon, men nysgjerrige på det vi møter av uttrykk innfor andre stilarter. Begge søkte vi til utlandet for å få inspirasjon og utdanning av våre forbilde på våre respektive område: Iver til den sterke tyske tradisjonen ved musikkhøgskulen i München med Franz Lehrndorfer som orgelprofessor og legendariske Karl Richter som mentor i kordireksjon og musikalsk tolking og grunnoppfatning, eg til mitt barndoms idol, den like legendariske munnspelpioneren Tommy Reilly i England.

Første gongen eg møtte Iver, var i eit platestudio i Oslo på slutten av 60-talet. Da Iver kom tilbake frå München etter å ha avlagt solisteksamen med beste karakter knappe 10 år seinare, var eg på jakt etter ein ny samarbeidspartner etter at min første akkompagnatør Johan Øian gjekk bort, og våren '79 hadde Iver og eg vår aller første konsert saman. Det blei starten på eit samarbeid som har ført oss ikkje berre på kryss og tvers i vårt eige land, men og rundt i verda, frå prærien i det amerikanske Midt-Vesten til ørkenen i Saudi-Arabia – for ikkje å snakke om luksuriøse cruiseskip i det karibiske og andre hav.

Iver og eg har hatt eit strålande samarbeid på ei rekke innspelningar. For 10 år sidan spela vi inn jule-cd-en "Innunder Jul" med Anne Vada som gjest, men "harmOrgan" er vår første reine duo-cd med munnspel og orgel. Vi håper du som lyttar vil ha like stor glede av å høyre på som vi har hatt av å spele saman.

Sigmund Graven

Iver Kleive ble født i Skien i 1949. Etter studier ved musikkhøgskolene i Oslo og München debuterte han som organist i Oslo Konserthus i 1978. Bakgrunn for korarbeidet har han fra det legendariske Münchener Bach-Chor, med dirigent Karl Richter. Han etablerte seg snart som en av de fremste og mest allsidige musikerne i vårt hjemlige miljø, både som klassisk organist, studiomusiker på piano og moderne tangentinstrumenter, som arrangør, og senere også som dirigent og komponist.

Iver har vært solist med Oslo Filharmoniske Orkester, og var fast pianist i KORK i en 10-årsperiode. Han har vært solist med Stavanger Symfoniorkester og Trondheim Symfoniorkester og KORK. Høsten 1992 ble han engasjert som solist på synthesizer med Oslo Filharmoniske Orkester og dirigenten Mariss Janssons på en ukens turne i Storbritannia. Han har også vært orgelsolist på alle våre kirkemusikkfestspill.

Med "Inferno" i 1988 og "Alle Menschen müssen sterben" i 1992 spilte Iver inn to CD'er med orgelmusikk av Max Reger. Sammen med Knut Reiersrud fikk han Spellemannprisen for "Blå Koral" i 1992. Samme år gjorde han "Rosa frå Betlehem" med Sondre Bratland i fødselskirken i Betlehem. Sammen med Knut Reiersrud komponerte og spilte han inn singelen "Nåde". Melodien som har sitt utspring i "Overmåte full av nåde" ble benyttet som avslutningstoner under selve åpningsseremonien for OL på Lillehammer i 1994. I 1995 ga han ut sin første CD med egne komposisjoner. "Kyrie" er et visjonært album som spenner rammene både for kirkemusikk og popmusikk. I 1996 ga han ut "Himmelskip" sammen med Knut Reiersrud. Høsten 1998 laget Iver "Juleevangeliet" med Paolo Vinaccia, Jon Eikemo, Anne Gravir, Ronnie Johansen og Oslo Bach-kor. Samme år medvirket han på Lina Sandell-platen "Blott en dag" med Carola. Samarbeidet med Carola førte også til et opphold i Betlehem hvor de laget platen "Jul i Betlehem" som solgte i mer enn 350 000 eksemplarer. Høsten 2002 høst kom han med en ny plate med salmer og sanger av Grundtvig, sammen med Knut Reiersrud og Povl Dissing.

Kleive har gitt ut flere solo-CDer og hadde en formidabel suksess med platen "Hyrdenes tilbedelse" (2004). "Nåde over nåde" med Knut Reiersrud fikk Danish Music Awards - Folk 2007, i klassen "Årets utenlandske album". Iver kleive bidro med sitt orgelspill til at filmen "De Usynlige" fikk Amanda pris for beste musikk i 2009. Iver Kleives "Requiem" ble innspilt i Slovenia i samarbeid med Oslo Bach-kor, Kammerkoret Mimas (Tromsø) og APZ Tone Tomšič (Lubljana). Verket har også blitt fremført på konserter – bl. a i Tromsø, Bergen, Molde, Riga, København og Budapest med Kleive som organist, og ble kåret til årets verk av NOPA i 2008.

I 2008 åpnet Iver Nobelkonserten i Oslo Spektrum med sitt eget orgelstykk. I 2009 laget han den internasjonale salmeplaten "Hymns" i New York. Platen ble spilt inn sammen med Sigvard Dagsland, den legendariske trompeteren Lew Solloff (Blood Sweat and Tears), samt gitaristen Snowy White (Pink Floyd). "Hymns" ble oppført i Nidarosdomen under Olavs-dagene 2009.

Iver Kleive har utenom sitt virke som organist, drevet et allsidig musikalsk arbeid. Fra 1972 og frem til i dag har han medvirket i nærmere 200 plateinnspillinger som studiomusiker, komponist og arrangør. Kleive beskriver seg selv som en improviserende musiker som ønsker å vekle mellom klassisk og pop, folkemusikk og jazz. Orgelet og kirken er likevel hoved-instrument og basis.

Iver sier om sine egne stykker i denne innspillingen: Arrangementene til de fem SALMETONENE ble til på orgelkrakken i Gjerpen kirke i 1982. Det var den andre platen hvor jeg lekte meg med salmetoner og improviserte frem nye klær som kunne kle disse sangene. De ble første gang gitt ut på platen "Med røtter i himmelen" for orgel og blokkfløyte. PÅSKEMORGEN SLUKKER SORGEN er også blitt til på samme måte ved orgelkrakken i Helgerud kirke. PROVENSALE SUITE for orgel og munnspill er et skrivebordsarbeid, og satsen "den grønne trøya" måtte bare bli slik den ble etter å ha bivånet Tour de France i sommer.

"I de rette hender kan det beskjedne munnspillet være et avansert instrument av storskjønnhet. Sigmund Groven, liksom Tommy Reilly og Larry Adler for ham, utnytter til fulle munnspillets store spennvidde og klangligemuligheter. Han er en strålende musiker, og framstår i dag uten tvilsomt som en av de fineste munnspillere i verden." – Sir George Martin, produsent for The Beatles

Sigmund Groven er forlenget et begrep for norsk publikum, takket være radio- og TV-opptredener, plateinnspillinger og konserter landet rundt i en mannsalder. Han er født i Heddal i Telemark i en musikalsk familie, komponisten Eivind Groven var hans onkel. Tidlig kom han i kontakt med munnspillpioneren Tommy Reilly, som var forbilde, læremester og samarbeidspartner i en årrekke.

Hans internasjonale karriere spenner fra listeplasseringer i Sør-Korea til prestisjefylte solistoppdrag i New Yorks Carnegie Hall, konserthusene i Tokyo og Hong Kong, og Mozarteum i Salzburg, samt med orkestre som Academy of St. Martin-in-the-Fields, Rotterdam Filharmoniske Orkester og en rekke orkestre i USA og Canada. Konserten hans ved Festspillene i Budapest 2005 ble betegnet som et høydepunkt i festivalens 25-årige historie.

Klar til uroppførelse er Henning Sommerros "Konsert for munnspill og orkester", og Egil Krapstads "Prelude" for munnspill og orkester, de nyeste av en rekke verker tilegnet Groven av vår tids komponister. Han er selv en særpreget komponist med sterk melodisk evne. Verklisten omfatter over 350 komposisjoner som spenner fra visemelodier via musikk for film, radio og fjernsyn til større verker for orkester. Groven er tildelt en lang rekke norske og internasjonale musikkpriser gjennom årene, senest Klaus Egges Minnepris 2009.

Hans innspillinger av "Vårsøg" (i mange år kjenning til "Nattøsket" i radioen), "Svalbardtema" og "Reodors ballade" fra Flåklypa-filmen, i tillegg til hans egne komposisjoner, bl.a. "Så spiller vi harmonica" (tekst: Erik Bye) er blitt folkeei. For et par år siden spilte han inn to CD-er sammen med Kringkastingsorkestret, og samarbeidet fortsatte med "Grieg-Album", der også organisten Kåre Nordstoga og pianisten Ivar Anton Waagaard medvirker. "Gripende – Groven spiller Grieg som om han ikke har gjort annet i livet", skriver Bergens Tidendes kritiker Glenn Erik Haugland, og VG kaller ham "en magisk musiker som former både langsomme lyriske stykker og raske norske danser med inderlighet, snert og engasjement."

Sigmund sier om sine egne stykker i denne innspillingen: GLORIA er som kjent eit av dei tradisjonelle messeledda, men dette er eit enkeltstående instrumentestykke prega av glede og jubel. Temaet i ARIA var opphavleg teatermusikk, laga til eit historisk skodespel om eit bondeopprør på 1700-talet. Seinare bygde eg ut temaet til dette stykket i kvasi-barokkstil. I HIMMELEN er ein folketone frå Heddal, slik eg hugsar dei gamle i heimbygda mi (deriblant bestefar min og mor mi) song denne kjende Brorson-salmen. Det er ein litt annan variant enn den melodien som står i Koralboka, og som Grieg brukte i sitt korverk "Fire salmer". Dei gamle salme- og visetonane i den norske folketoneskatten er utmeisla og foredda gjennom generasjonar, og har ei sterk melodisk kraft. Den kjende hardingfeleslått MYLLARGUTENS BRUREMARSJ har eg arrangert for mitt instrument, og utnyttar dobbeltgrep og akkordar i munnspelet. Soga fortel at storspele mannen Myllarguten (Torgeir Augundsson, 1801-1870) laga og spela denne slått i sorg over at jenta han var glad i, gifte seg med ein annan. UNDRING laga eg til eit naturprogram i NRK-Fjernsynet, og bygde det seinare ut til ein sjølvstendig komposisjon som skildrar undringa over dei sterke kreftene i skaparverket når livet vaknar att om våren. IN MEMORIAM byggjer på ein religiøs folketone som mor, Gunhild Groven, song til Anders Hovden-salmen "Jesus fylg du meg på ferdi". Ho hadde melodien etter far sin, Andres O. Hauge. Eg har ikkje høyrte andre bruke denne vakre tonen, og laga dette stykket til minne om mor, som døydde sommaren 2009, 103 år gammal.

"En sann gledesspreder og kunstnerisk nyskaper, folkelig og musikalsk ytterst avansert på samme tid". – Erik Bye

2L (Lindberg Lyd) records in spacious acoustic venues; large concert halls, churches and cathedrals. This is actually where we can make the most intimate recordings. The qualities we seek in large rooms are not necessarily a big reverb, but openness due to the absence of close reflecting walls. Making an ambient and beautiful recording is the way of least resistance. Searching the fine edge between direct contact and openness; that's the real challenge! A really good recording should be able to bodily move the listener. This core quality of audio production is made by choosing the right venue for the repertoire, and balancing the image in the placement of microphones and musicians relative to each other in that venue. There is no method available today to reproduce the exact perception of attending a live performance. That leaves us with the art of illusion when it comes to recording music. As recording engineers and producers we need to do exactly the same as any good musician; interpret the music and the composer's intentions and adapt to the media where we perform.

Surround sound is a completely new conception of the musical experience. Recorded music is no longer a matter of a fixed two-dimensional setting, but rather a three-dimensional enveloping situation. Stereo can be described as a flat canvas, while surround sound is a sculpture that you can literally move around and relate to spatially; surrounded by music you can move about in the aural space and choose angles, vantage points and positions.

Morten Lindberg engineer and producer

Blu-ray is the first domestic format in history that unites theatre movies and music sound in equally high quality. The musical advantage is the high resolution for audio, and the convenience for the audience as one single player will handle music, films, DVD-collection and your old library of traditional CD.

Developed by Munich's **msm-studios** in co-operation with **Lindberg Lyd**, the *Pure Audio Blu-ray* combines the Blu-ray format's vast storage capacity and bandwidth necessary for high resolution sound (up to 192 kHz/24Bit) in surround and stereo with the easy and straight-forward handling of a CD. Pure Audio Blu-ray can be operated in two ways: by on-screen menu navigation or by remote control without a TV screen. Remote control operation is as easy as with a CD: besides the standard transport controls the numeric keys directly access the corresponding track number and the desired audio stream can be selected by the coloured keys on the remote control. For example, press the red button for 5.1 DTS HD Master or yellow for 2.0 LPCM. Pure Audio Blu-ray plays back on every Blu-ray player.

■ 5.1 DTS HD MA 24/192kHz ■ 2.0 LPCM 24/192kHz

Blu-ray authoring **msm-studios GmbH**
audio encoding **Morten Lindberg** • screen design **Dominik Fritz**
authoring **Martin Seer** • project management **Jakobus Ciolek**
Blu-ray producers **Johannes Müller** and **Morten Lindberg**

This Pure Audio Blu-ray is equipped with **mShuttle** technology – the key to enjoying your music even when away from your Blu-ray player. Connecting your BD player to your home network will enable you to access portable copies of the songs residing on the disc: you may burn your own copy in CD quality or transfer MP3s of your favourite tracks to your mobile player. **mShuttle** provides a versatile listening experience of Pure Audio Blu-ray: in studio quality FLAC on your home entertainment system, in CD quality in car & kitchen, or as MP3 wherever you are.

- 1 Make sure that your BD player is connected to your computer network.
- 2 Insert the Pure Audio Blu-ray Disc into your BD player and press the mShuttle button after the disc is loaded.
- 3 Open the Internet browser of your computer and type in the IP address of your BD player. You will find this address in the setup menu of your Blu-ray Disc player.
- 4 Select booklet and audio files to download from the Blu-ray to your computer.

Recorded at **Uranienborg Church, Norway**
September 2010 by **Lindberg Lyd AS**

Recording Producer and Balance Engineer **Morten Lindberg**
Assistant Engineer **Beatrice Johannessen**

Editing **Jørn Simenstad**
Mix, Mastering and Authoring **Morten Lindberg**

Text and translation **Sigmund Groven**
Photo, artwork and graphic design **Morten Lindberg**

Music Video Production **Morten Lindberg**
Video Mastering **Dominik Fritz, msm-studios**

Executive producers **Sigmund Groven** and **Morten Lindberg**

Financially supported by **Fond For Lyd og Bilde,**
Fond For Utøvende Kunstnere og Musikkernes Fellesorganisasjon

2L is the exclusive and registered trade mark
of Lindberg Lyd AS 20©10 [NOMPP1015010-230] **2L-077-SABD**
Worldwide distributed by **Musikkoperatørene** and **www.2L.no**

This recording was made by Lindberg Lyd with DPA microphones, Millennia Media amplifiers and SPHYNX2 converters to a PYRAMIX workstation. **D**igital **eX**treme **D**efinition is a professional audio format that brings "analogue" qualities in 24 bit at 352.8 kHz sampling rate. DXD preserves 8.4672 Mbit/s (3 times the data of DSD) per channel. This leaves headroom for editing and balancing before quantizing to DSD for SACD or PCM for Blu-Ray.

